

MUSTAQIL FAOLIYATDA MUSIQANING TA'SIRI: TIBBIYOT TALABALARINING O'Z-O'ZINI O'RGANISH JARAYONI

Shalankov Konstantin Konstantinovich

*Fargona jamoat salomatligi tibbiyot instituti lotin tili,
pedagogika va psixologiya kafedra assistenti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada mustaqil faoliyatda musiqaning ta'siri hamda tibbiyot talabalarining o'zini-o'zi o'rganish jarayonlari haqida so'z boradi. Bundan tashqari tibbiyot talabalari muomala ma'daniyati hamda kirishuvchanlik xususiyatlarga ega bo'lishi lozim hisoblanadi. Maqolada yuqorida ko'rsatilgan xislatlarga qanday ega bo'lish borasida fikrlar va tafsiyalar yoritib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *“Musika bilan davolash ilmi”, shifokor, talaba, psixofiziologik, Abu Ali Ibn Sino, reflektiv amaliyot, kasbiy va shaxsiy rivojlanish.*

Abstract: *This article discusses the influence of music on independent work and the self-study processes of medical students. In addition, medical students should have a culture of communication and communicative qualities. The article provides ideas and recommendations on how to acquire the above-mentioned qualities.*

Keywords: *“The science of music therapy”, doctor, student, psychophysiological, Abu Ali Ibn Sina, reflective practice, professional and personal development.*

Аннотация: *В статье рассматривается влияние музыки на самостоятельную работу и процессы самообразования студентов-медиков. Кроме того, студенты-медики должны обладать хорошими коммуникативными навыками и быть доступными для общения. В статье даются идеи и советы, как обрести вышеуказанные качества.*

Ключевые слова: *«Наука музыкотерапии», врач, студент, психофизиология, Абу Али ибн Сина, рефлексивная практика, профессиональное и личностное развитие.*

Kirish

Qadimgi Yunonistonda “Musika bilan davolash ilmi” keng tarqalgan ekan. Matematik va faylasuf Pifagor musiqaning kishi ruhiga va tanasiga va har tomonlama davo bo‘ladigan vosita sifatida tavsiya etgan. Aytishlaricha Iskandar Zulqarnayn ham ko‘p ishlarni musiqa sadolari ostida bajargan ekan. Abu Ali Ibn Sino orombaxsh musiqa sadolarini sevgan, xatto o‘zi ham g‘ijjak yasab chalgan ekan. Inson kayfiyatni chog‘ qilaigan ohanglarni tinglaganida ko‘ngli tog‘dek ko‘tariladi. Yurak jo‘shqin va dadil uradi, chehra ochiladi, asab va tomirlar yoziladi. Xuddi shunday his-tuyg‘ular tabiatda sodir bo‘ladigan holatlar, ko‘klam fasli, daryolar, gul va bulbullar sayrashini inson kayfiyatiga o‘z tasirini ko‘rsatib kelgan. Hozirgi davrimizda musiqa tinglashni har xil usullari paydo bo‘ldi. Yoshlarimiz qalbiga ta’sir ko‘rsatishning ko‘plab

vositalari orqali musiqa katta o'rin egallaydi. Ahloqiy va estetik tarbiya ko'rgan kishiga xos bo'lgan zavq-shavq shunda ifodalanadiki, kishi qalbi quvonchga yaxshi so'z, nasihat, maslahat kabi ezgu niyatlarga ta'sirchan bo'lib qoladi.

Tibbiyot talabalari o'zlarining muloqot tajribasini muntazam ravishda aks ettirish orqali refleksli amaliyot bilan shug'ullanishga undashlari kerak. Bunga jurnal yozish, kichik guruhlardagi munozaralarda qatnashish yoki qiyin muloqot holatlarini tahlil qilish uchun murabbiylar bilan ishlash kiradi. Reflektiv amaliyot talabalarga professional nutqida kuchli, zaif tomonlarini va rivojlanish sohalarini aniqlashga yordam beradi. Ular, shuningdek, talabalarining kelib chiqishi jihatidan turlicha bo'lgan bemorlarga nisbatan tushunchasi va fikrini yaxshilash uchun madaniy kompetentsiya va xilma-xillikka o'rgatish orqali ta'minlanishi mumkin. Ushbu trening talabalarga samarali madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini, jumladan, tildan to'g'ri foydalanish, madaniy farqlarni hurmat qilish va bemorlarning individual ehtiyojlarini qondirish uchun muloqot uslublarini moslashtirish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Muloqot ko'nikmalarini uzluksiz o'rganish va doimiy kasbiy rivojlanish muhimligini ta'kidlash kerak. O'qituvchilar tibbiyot talabalarini o'zlarining professional nutq qobiliyatlarini oshirishga qaratilgan seminarlar, konferensiyalarga borishga undashlari kerak. Yangi texnikalar va ilg'or tajribalar bilan tanishish ularning tibbiy karerasi davomida muloqot qilish ko'nikmalarini yanada yaxshilashga yordam beradi. Ushbu zamonaviy usullarni tibbiy ta'limga qo'shish orqali talabalar kuchli professional til ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin, bu esa bemorlarni parvarish qilishni yaxshilashga, bemorning qoniqishini oshirishga va sog'liqni saqlash jamoasida samarali hamkorlik qilishga yordam beradi.

Shaxsning kasbiy yo'nalganligini tahlil etishda O.A.Konopkinning talabalar o'quv faoliyatida o'zini o'zi tartibga solish, o'zini o'zi boshqarish, o'zini o'zi tarbiyalash jihatlarining kasbiy yo'nalganlik darajasiga erishish jarayonida eng muhim roli masalalari katta ahamiyatga ega. Tadqiqotchilar G.M.Zarakovskiy va V.I. Medvedevlarning ta'kidlashicha, o'quv faoliyatining psixologik va fiziologik mazmuni talabalarda yo'nalganlik darajasini belgilab beradi va maqsadli motivlarni aktallashtirish orqali kasbiy yo'nalganlikning shakllanishini ta'minlaydi. Bizning fikrimizcha, bu olimlar shaxsdagi tanlagan kasbi haqidagi bilimlarni tahlil qilar ekan, bo'lajak mutaxassislar kasbiy qobiliyatlar tizimining ijtimoiy-psixologik tomonlarini ochib berdilar, natijada talabalarining psixofiziologik jihatdan rivojlanishini tahlil etish hamda ularning kelajakdagi mehnat jarayonida kreativ g'oyalarni rivojlantirishga turtki bo'lishi mumkinligi ko'rinadi. Ushbu jarayonni tartibga solishda va faollashtiruvchi komponentlarning rolini o'rganishda L.G.Dikaya hamda uning maslakdoshlari tomonidan bo'lajak mutaxassislarni kasbiy tayyorlashda o'qituvchilar tomonidan berilgan vazifalarni bajarish talabalarining qiziqishlari bilan birgalikda olib borilishi o'rganilgan hamda u bilan bog'liq bo'lgan motivatsion harakatlar ochib berilgan. L.G.Wild tomonidan o'quv faoliyat jarayonida talabalar o'zini o'zi

boshqarishi, o'zini o'zi tarbiyalashi psixologik jihatdan mustaqil aqliy faoliyatga aylanadi, degan tahminni ilgari surilgan, bu esa o'zini o'zi boshqarish texnikasiga ega bo'lish mexanizmlarini ishlab chiqish, bo'lajak mutaxassis kasbiy yo'nalganlik darajasining muhim belgilari ekanligidan dalolat beradi. O'zini o'zi tartibga solish - kasbiy yo'nalganlikni shakllantirishda va kelajakda kasbiy faoliyat jarayonlarida talabalarning kasbiy moslik darajasini belgilaydi.

Bo'lajak mutaxassis oliy ta'limga qabul qilinganidan so'ng oliygohda kasbiy bilim va ko'nikmalarni egallay boshlaydi. Talabalar hayoti ham jamiyatda ma'lum bir sinf sifatida shakllangan bo'lib, ular tanlagan mutaxassisliklari bo'yicha yangi bilimlarni egallash, kelajakda kasbining rivojlanishi bo'yicha yangi g'oyalar egasi sifatida talqin etiladi. Ko'pgina tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, kasbiy faoliyatga tayyorgarlik jarayonida talabalarda kasbiy yo'nalganlik qobiliyati shakllanadi. Psixolog olimi N.K.Kuzmina tanlangan kasbni rivojlantirish, shaxsda kasbga bo'lgan qiziqish va moyillikning paydo bo'lishi bilan shakllanadi, deya ta'riflaydi hamda ularga ehtiyojlarni qondirish vositasi sifatida qaraydi. Uning fikricha, kasbiy yo'nalishning asosiy xususiyatlari: kasbiy o'zini o'zi tarbiyalash, o'zini o'zi tartibga solish, o'zini o'zi takomillashtirishdir.

Shifokorlik kasbini egallash ancha murakkab va mas'uliyat talab qiladigan mutaxassisliklardan biri bo'lib, buning uchun 9-10 yil mobaynida tinmay izlanish va kerakli bilimlarga ega bo'lish talab qilinadi. Albatta, bu davrda bo'lajak shifokor turli ijtimoiy munosabatlarning guvohi bo'lib, o'zining kasbiy xususiyatlarini shakllantirib boradi, bunda bemorning saviyasi, madaniyati va savodxonligi katta ahamiyat kasb etadi. Ayrim hollarda shifokorning tajribasizligi natijasida bemorga kasalligini noto'g'ri talqin qilinishi depressiv shakllardan boshlab, letal holatlarga ham olib kelishi mumkin. Shu sababli, bu borada mukammal bilim va amaliy tajribaga ega bo'lish hamda xato va kamchiliklarga mumkin qadar yo'l qo'ymaslik talab etiladi.

Xulosa: Xulosa qilib shuni aytishimiz kerakki tibbiyot talabalari muloqot madaniyati hamda insonlar bilan tez til topishish kabi hislatlarga ega bo'lishi lozim. Shuningdek kasbiy o'zini o'zi anglash jarayoni talabalik davridan boshlanadi va mutaxassisning butun tibbiy amaliyoti davrida davom etadi. Uning yordami bilan shifokor o'zining o'tmishdagi xatolarini tuzatadi va kelajakda ularni takrorlashdan qochadi. Bo'lajak shifokorlarning nafaqat kasbiy yo'nalishini, balki ularning o'quv motivatsiyasi va qadriyatlar yo'nalishlarini, o'z-o'zini hurmat qilish darajasini, kasbga bo'lgan munosabatini, ularning bemorlar bilan bog'liq harakatlarini rivojlantirish ham juda muhimdir. Tibbiyot oliygohi talabalarining kasbiy va shaxsiy rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlashdan maqsad shuki, ularning kasbiy yo'nalishi, o'quv motivatsiyasi, kasbga bo'lgan munosabati, hayotiy va qiymat yo'nalishlari, shuningdek, bemorlar va ularning yaqinlari bilan ishlash qobiliyatlarini yanada rivojlantirishdan iborat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Petrushin V.I. Musiqiy psixologiya. - M., 1997. 3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 17.11.2017 yildagi PQ-3391- son
2. Iriskulov, a., aslanov, a., & subhonova, a. (2021). Why do we need a global language?. Збірник наукових праць лóгос.
3. Iriskulov, a., aslanov, a., & subhonova, a. (2021). The importance of learning a language during childhood. Матеріали конференцій мцнд.
4. Iriskulov, A. T., Aslanov, A. S., & Subhonova, A. A. Q. (2021). Possible dangers for a language which affect to its global status. Scientific progress, 2(2), 168-174. 9. Lown BA, Chou CL, Clark WD, et al. Speaking Up in the Operating Room: How Team Leaders Promote Learning in Interdisciplinary Action Teams. Journal of Interprofessional Education & Practice. 2020;19:100335. doi:10.1016/j.xjep.2020.100335
5. Piotrowski MM, Muscat DM, Keifer MC, et al. Teaching Professionalism to Medical Students: A Scoping Review. Academic Pediatrics. 2018;18(7):780-789. doi:10.1016/j.acap.2018.04.007
6. Sternszus R, Cruess RL, Cruess SR, Young M. Teaching Professionalism in Undergraduate Medical Education. Journal of Surgical Oncology. 2017;116(5):647-650. doi:10.1002/jso.24740
7. Simpson D, Marcdante K, Duthie E, et al. Pediatric Residency Education: Who Is Responsible for What? Pediatrics. 2017;140(5):e20172355. doi:10.1542/peds.2017-2355
8. Turaxonov A.E. Talabalarda kasbiy mas'uliyat shakllanishining psixologik xususiyatlari. PhD dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent. 2022.5-11-b
9. Ubaydullayev N.T. Talabalik davrida o'zini-o'zi boshqarishning ijtimoiy psixologik xususiyatlari. PhD dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent. 2021.11-16-b
10. Usmanova Sh.D. Shaxsning kasb tanlashi va kasbiy shakllanishining psixologik aspektlari. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS) 2022.82-83-b